

Wymagania edukacyjne z geografii dla klasy 5

oparte na *Programie nauczania geografii w szkole podstawowej – Planeta Nowa* autorstwa Ewy Marii Tuz i Barbary Dziedzic; Edycja 2024

Wymagania na poszczególne oceny				
na ocenę dopuszczającą	na ocenę dostateczną	na ocenę dobrą	na ocenę bardzo dobrą	na ocenę celującą
1. Mapa Polski				
Uczeń: • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>mapa, skala, legenda mapy</i> • wymienia elementy mapy • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wysokość bezwzględna, wysokość względna</i> • odczytuje wysokość bezwzględną obiektów na mapie poziomicowej • podaje nazwy barw stosowanych na mapach hipsometrycznych • wymienia różne rodzaje map • odczytuje informacje z planu miasta	Uczeń: • odczytuje za pomocą legendy znaki kartograficzne na mapie • stosuje legendę mapy do odczytania informacji • odczytuje skalę mapy • rozróżnia rodzaje skali • oblicza wysokość względną na podstawie wysokości bezwzględnej odczytanej z mapy • odczytuje informacje z mapy poziomicowej i mapy hipsometrycznej • wyszukuje w atlasie przykłady map: ogólnogeograficznej, krajobrazowej, turystycznej i planu miasta	Uczeń: • rozróżnia na mapie znaki punktowe, liniowe i powierzchniowe • rysuje podziałkę liniową • wyjaśnia, dlaczego każda mapa ma skalę • oblicza odległość na mapie wzdłuż linii prostej za pomocą skali liczbowej • wyjaśnia, jak powstaje mapa poziomicowa • wyjaśnia różnicę między obszarem nizinnym, wyżynnym a obszarem górskim • wyjaśnia różnicę między mapą ogólnogeograficzną a mapą krajobrazową • przedstawia sposoby orientowania mapy w terenie	Uczeń: • dobiera odpowiednią mapę w celu uzyskania określonych informacji geograficznych • przekształca skalę liczbową na mianowaną i podziałkę liniową • oblicza odległość w terenie za pomocą skali liczbowej • oblicza odległość w terenie za pomocą podziałki liniowej • oblicza długość trasy złożonej z odcinków za pomocą skali liczbowej • rozpoznaje przedstawione na mapach poziomicowych formy terenu • rozpoznaje formy ukształtowania powierzchni na mapie hipsometrycznej • omawia zastosowanie map cyfrowych • podaje różnice między mapą turystyczną a planem miasta	Uczeń: • posługuje się planem miasta w terenie • podaje przykłady wykorzystania map o różnej treści • analizuje treść map przedstawiających ukształtowanie powierzchni Polski • czyta treść mapy lub planu najbliższego otoczenia szkoły, odnosząc je do obserwowanych w terenie elementów środowiska geograficznego • projektuje i opisuje trasę wycieczki na podstawie mapy turystycznej lub planu miasta
2. Krajobrazy Polski				
Uczeń: • wyjaśnia znaczenie terminu <i>krajobraz</i> • wymienia składniki krajobrazu	Uczeń: • podaje różnicę między krajobrazem naturalnym a krajobrazem kulturowym • określa położenie najbliższej okolicy	Uczeń: • charakteryzuje pasy rzeźby terenu w Polsce • opisuje krajobraz najbliższej okolicy w odniesieniu do pasów rzeźby	Uczeń: • dokonuje oceny krajobrazu najbliższego otoczenia szkoły pod względem jego ładu i estetyki zagospodarowania	Uczeń: • proponuje zmiany w zagospodarowaniu terenu najbliższej okolicy • prezentuje projekt planu

- wymienia elementy krajobrazu najbliższej okolicy - wymienia pasy rzeźby terenu Polski - wskazuje na mapie Wybrzeże Słowińskie - wymienia elementy krajobrazu nadmorskiego - wymienia główne miasta leżące na Wybrzeżu Słowińskim - wymienia po jednym przykładzie rośliny i zwierzęcia charakterystycznych dla Wybrzeża Słowińskiego - wskazuje na mapie Pojezierze Mazurskie - odczytuje z mapy nazwy największych jezior na Pojezierzu Mazurskim - wskazuje na mapie pas Nizin Środkowopolskich oraz Nizinę Mazowiecką - wskazuje na mapie największe rzeki przecinające Nizinę Mazowiecką - wskazuje na mapie największe miasta Niziny Mazowieckiej - podaje nazwę parku narodowego leżącego w pobliżu Warszawy - określa położenie Warszawy na mapie Polski - wymienia najważniejsze obiekty turystyczne Warszawy	- na mapie Polski - przedstawia główne cechy krajobrazu nadmorskiego na podstawie ilustracji - omawia cechy krajobrazu Pojezierza Mazurskiego - wymienia atrakcje turystyczne Pojezierza Mazurskiego - przedstawia cechy krajobrazu Niziny Mazowieckiej - wymienia atrakcje turystyczne Niziny Mazowieckiej - opisuje cechy krajobrazu wielkomiejskiego - wymienia główne cechy krajobrazu miejsko-przemysłowego Wyżyny Śląskiej - przedstawia cechy krajobrazu rolniczego Wyżyny Lubelskiej - omawia cechy krajobrazu Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej na podstawie ilustracji - wymienia dwa przykłady roślin charakterystycznych dla Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej - wskazuje na mapie najwyższe szczyty Tatr - wymienia cechy krajobrazu wysokogórskiego - omawia cechy pogody w górach - wymienia atrakcje turystyczne Tatr	- terenu - opisuje wpływ wody i wiatru na nadmorski krajobraz - przedstawia sposoby gospodarowania w krajobrazie nadmorskim - przedstawia wpływ lądolodu na krajobraz pojezierzy - omawia cechy krajobrazu przekształconego przez człowieka na Nizinie Mazowieckiej - przedstawia najważniejsze obiekty dziedzictwa kulturowego w stolicy - omawia znaczenie węgla kamiennego na Wyżynie Śląskiej - omawia na podstawie ilustracji powstawanie wąwozów lessowych - charakteryzuje czynniki wpływające na krajobraz rolniczy Wyżyny Lubelskiej - charakteryzuje na podstawie ilustracji rzeźbę krasową i formy krasowe Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej - opisuje na podstawie ilustracji piętra roślinności w Tatrach	- porównuje na podstawie mapy Polski i ilustracji rzeźbę terenu w poszczególnych pasach - wyjaśnia na podstawie ilustracji, jak powstaje jezioro przybrzeżne - wymienia obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Wybrzeża Słowińskiego oraz wskazuje je na mapie - wyjaśnia znaczenie turystyki na Wybrzeżu Słowińskim - charakteryzuje najważniejsze obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego na Nizinie Mazowieckiej - opisuje zabudowę i sieć komunikacyjną Warszawy - omawia atrakcje turystyczne na Szlaku Zabytków Techniki - opisuje za pomocą przykładów rolnictwo na Wyżynie Lubelskiej - opisuje najważniejsze obiekty dziedzictwa kulturowego Wyżyny Lubelskiej - charakteryzuje na podstawie mapy atrakcje turystyczne Szlaku Orlich Gniazd - przedstawia argumenty potwierdzające różnicę w krajobrazie Tatr Wysokich i Tatr Zachodnich - opisuje dziedzictwo przyrodnicze Tatr	- zagospodarowania terenu wokół szkoły - przygotowuje prezentację multimedialną na temat Wybrzeża Słowińskiego z uwzględnieniem elementów krajobrazu naturalnego i kulturowego - przedstawia zróżnicowanie krajobrazu krain geograficznych w pasie pojezierzy na podstawie mapy - analizuje na podstawie dodatkowych źródeł informacji oraz map tematycznych warunki rozwoju rolnictwa na Nizinie Mazowieckiej - planuje na podstawie planu miasta wycieczkę po Warszawie - przedstawia pozytywne i negatywne zmiany w krajobrazie Wyżyny Śląskiej wynikające z działalności człowieka - analizuje na podstawie dodatkowych źródeł informacji oraz map tematycznych warunki sprzyjające rozwojowi rolnictwa na Wyżynie Lubelskiej - przedstawia historię zamków znajdujących się na Szlaku Orlich Gniazd - wyjaśnia negatywny wpływ turystyki na środowisko Tatr
--	---	---	---	--

- wskazuje na mapie pas Wyżyn Polskich i Wyżynę Śląską - wskazuje na mapie największe miasta na Wyżynie Śląskiej - wskazuje na mapie Polski Wyżynę Lubelską - wymienia gleby i główne uprawy Wyżyny Lubelskiej - określa na podstawie mapy Polski położenie Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej - podaje nazwę parku narodowego leżącego na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej - podaje nazwy zwierząt żyjących w jaskiniach na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej - określa na podstawie mapy położenie Tatr - wskazuje na mapie Tatry Wysokie i Tatry Zachodnie				
3. Lądy i oceany				
Uczeń: - wskazuje na globusie i mapie świata bieguny, równik, południk zerowy i 180°, półkule, zwrotniki i koła podbiegunowe - wymienia nazwy kontynentów i oceanów oraz wskazuje ich położenie na globusie i mapie - wymienia największych podróżników biorących udział w odkryciach geograficznych	Uczeń: - wyjaśnia, co to są siatka geograficzna i siatka kartograficzna - wskazuje główne kierunki geograficzne na globusie - porównuje powierzchnię kontynentów i oceanów na podstawie diagramów - wskazuje akweny morskie na trasach pierwszych wypraw geograficznych	Uczeń: - podaje przyczyny odkryć geograficznych - wskazuje na mapie wielkie formy ukształtowania powierzchni Ziemi i akweny morskie na trasie wyprawy geograficznej Marca Polo - opisuje na podstawie mapy szlaki wypraw Ferdynanda Magellana i Krzysztofa Kolumba	Uczeń: - określa na globusie i mapie położenie punktów, kontynentów i oceanów na kuli ziemskiej - opisuje podróże odkrywczyców w okresie od XVII w. do XX w.	Uczeń: - oblicza różnicę wysokości między najwyższym szczytem na Ziemi a największą głębokością w oceanach - przedstawia znaczenie odkryć geograficznych

4. Krajobrazy świata

Uczeń: • wyjaśnia znaczenie terminu <i>pogoda</i> • wymienia składniki pogody • wyjaśnia znaczenie terminu <i>klimat</i> • wymienia na podstawie mapy tematycznej strefy klimatyczne Ziemi • wymienia na podstawie ilustracji strefy krajobrazowe Ziemi • wskazuje na mapie strefy wilgotnych lasów równikowych oraz lasów liściastych i mieszanych strefy umiarkowanej • podaje nazwy warstw wilgotnego lasu równikowego i wskazuje te warstwy na ilustracji • rozpoznaje rośliny i zwierzęta typowe dla lasów równikowych oraz lasów liściastych i mieszanych • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>sawanna, step</i> • wskazuje na mapie strefy sawann i stepów • wymienia gatunki roślin i zwierząt charakterystyczne dla sawann i stepów • wyjaśnia znaczenie terminu <i>pustynia</i> • wskazuje na mapie obszary występowania pustyń gorących i pustyń lodowych • rozpoznaje rośliny i zwierzęta charakterystyczne dla pustyń gorących i pustyń lodowych	Uczeń: • wyjaśnia różnicę między pogodą a klimatem • odczytuje z klimatogramu temperaturę powietrza i wielkość opadów atmosferycznych w danym miesiącu • wymienia typy klimatów w strefie umiarkowanej • omawia na podstawie mapy stref klimatycznych i klimatogramów klimat strefy wilgotnych lasów równikowych oraz klimat strefy lasów liściastych i mieszanych • omawia na podstawie ilustracji warstwową budowę lasów strefy umiarkowanej • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>preria, pampa</i> • omawia charakterystyczne cechy klimatu stref sawann i stepów • opisuje na podstawie ilustracji świat roślin i zwierząt pustyń gorących i pustyń lodowych • wymienia cechy charakterystyczne klimatu śródziemnomorskiego • wymienia obiekty turystyczne w basenie Morza Śródziemnego • wymienia charakterystyczne cechy klimatu stref tajgi i tundry • wskazuje na mapie położenie najwyższych łańcuchów górskich innych niż Himalaje	Uczeń: • wskazuje na mapie klimatycznej obszary o najwyższej oraz najniższej średniej rocznej temperaturze powietrza • wskazuje na mapie klimatycznej obszary o największej i najmniejszej rocznej sumie opadów • porównuje temperaturę powietrza i opady atmosferyczne w klimacie morskim i kontynentalnym • wymienia kryteria wydzielania stref krajobrazowych • przedstawia na podstawie ilustracji układ stref krajobrazowych na półkuli północnej • charakteryzuje warstwy wilgotnego lasu równikowego • charakteryzuje na podstawie ilustracji krajobrazy sawann i stepów • omawia klimat stref pustyń gorących i pustyń lodowych • omawia rzeźbę terenu pustyń gorących • omawia cechy krajobrazu śródziemnomorskiego • charakteryzuje cechy krajobrazu tajgi i tundry • charakteryzuje na podstawie ilustracji piętra roślinne w Himalajach	Uczeń: • oblicza średnią roczną temperaturę powietrza • oblicza różnicę między średnią temperaturą powietrza w najcieplejszym miesiącu i najzimniejszym miesiącu roku • oblicza roczną sumę opadów • prezentuje przykłady budownictwa, sposoby gospodarowania i zajęcia mieszkańców stref wilgotnych lasów równikowych oraz lasów liściastych i mieszanych • porównuje cechy krajobrazu sawann i stepów • omawia przykłady budownictwa i sposoby gospodarowania w strefach pustyń gorących i pustyń lodowych • prezentuje przykłady budownictwa i sposoby gospodarowania w strefie śródziemnomorskiej • porównuje budownictwo i życie mieszkańców stref tajgi i tundry • analizuje zmienność warunków klimatycznych w Himalajach i jej wpływ na życie ludności	Uczeń: • przedstawia zróżnicowanie temperatury powietrza i opadów atmosferycznych na Ziemi na podstawie map tematycznych • omawia wpływ człowieka na krajobrazy Ziemi • porównuje wilgotne lasy równikowe z lasami liściastymi i mieszanymi strefy umiarkowanej pod względem klimatu, roślinności i świata zwierząt • analizuje strefy sawann i stepów pod względem położenia, warunków klimatycznych i głównych cech krajobrazu • przedstawia podobieństwa i różnice między krajobrazami pustyń gorących i pustyń lodowych • opisuje na podstawie dodatkowych źródeł informacji zróżnicowanie przyrodnicze i kulturowe strefy śródziemnomorskiej • porównuje rozmieszczenie stref krajobrazowych na Ziemi i pięter roślinności w górach
--	---	---	---	---

• wskazuje na mapie położenie strefy krajobrazów śródziemnomorskich • wymienia na podstawie mapy państwa leżące nad Morzem Śródziemnym • rozpoznaje rośliny i zwierzęta charakterystyczne dla strefy śródziemnomorskiej • wymienia gatunki upraw charakterystycznych dla strefy śródziemnomorskiej • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>tajga</i>, <i>tundra</i>, <i>wieloletnia zmarzlina</i> • wskazuje na mapie położenie stref tajgi i tundry • rozpoznaje gatunki roślin i zwierząt charakterystyczne dla tajgi i tundry • wskazuje na mapie Himalaje • wymienia charakterystyczne dla Himalajów gatunki roślin i zwierząt	• charakteryzuje krajobraz wysokogórski w Himalajach • opisuje świat roślin i zwierząt w Himalajach			
--	--	--	--	--